

ФІЛОСОФСЬКІ КОНЦЕПЦІЇ:
ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

DOI 10.33930/ed.2019.5007.27(10)-1
УДК 316.32

ПРОБЛЕМА ДІАЛОГУ У КОНТЕКСТІ
ГЛОБАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ СУЧАСНОСТІ

THE PROBLEM OF DIALOGUE IN CONTEXT
GLOBAL PROCESSES OF MODERNITY

Н. Д. Ковальчук
Л. А. Овсянкіна

Актуальність теми дослідження. Сучасна глобалізація охоплює усі сфери життя людства – соціальну, економічну, політичну, культурну, екологічну, технологічну. З одного боку, вона призвела до футурошоку, розриву часу, коли людина не встигає усвідомити надшвидкі соціальні зміни навколо себе і пристосуватися до них. З іншого боку, взаємозв'язок і комунікація між різними етносами набули планетарного масштабу і утворили світове суспільство, в якому міжкультурний діалог між західною культурою та культурами інших етносів починає відігравати домінуючу роль. Причому західна культура прагне поглинути національну ідентичність різних народів під прапором вестернізації, нав'язуючи решті світу західні інституції та соціально-культурні орієнтації. Це, у свою чергу, призводить до загострення конфронтації культур та стає причиною великої кількості конфліктів. Зазначені обставини актуалізують тему дослідження та важливість розв'язання проблеми міжкультурної комунікації між Заходом та іншими країнами в процесі глобалізації.

Постановка проблеми. Потреба у встановленні міжцивілізаційного діалогу та інтеграції людства на вищих духовних засадах в епоху глобалізації є сигналом серйозної затьожної кризи, яка

Urgency of the research. Modern globalization covers all spheres of human life – social, economic, political, cultural, environmental, technological. On the one hand, it has led to future shock, a gap in time when a person does not have time to realize the ultra-rapid social changes around him and adapt to them. On the other hand, the relationship and communication between different ethnic groups has gained a planetary scale and formed a world society in which intercultural dialogue between Western culture and the cultures of other ethnic groups begin to play a dominant role. Moreover, Western culture seeks to absorb the national identity of different peoples under the banner of Westernization, imposing on the rest of the world Western institutions and socio-cultural orientations. This, in turn, exacerbates the confrontation of cultures and causes a large number of conflicts. These circumstances highlight the research topic and the importance of solving the problem of intercultural communication between the West and other countries in the process of globalization.

Target setting. The need to establish intercivilizational dialogue and integration of humanity at the highest spiritual principles in the era of globalization is a signal of a serious protracted crisis that has developed in

склалася у відносинах між представниками західної та східної цивілізації, як головними гравцями на світовій політичній арені. Саме тому проблема пошуку шляхів подолання цієї кризи потребує серйозного соціально-філософського аналізу ролі міжкультурного діалогу у вирішенні сучасних світових конфліктів, а також тих глибинних (архетипних) чинників, що визначають специфіку поведінки представників різних типів культур.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розвиток сучасної філософії діалогу пов'язаний з такими видатними філософами, як М. Бахтін, М. Бубер, В. Біблер, В. Кучинський, які вивчали природу діалогу – його особливості, структуру та функції. Діалогічність мислення аналізували Л. Виготський, О. Леонт'єв, С. Рубінштейн, О. Соколов та інші. Рольова діалогічна взаємодія у комунікації була предметом дослідження А. Добровича, В. М'ясищєва, Я. Яноушека. Проблему діалогу в контексті міжкультурної комунікації досліджували С. Гантінгтон, С. Кримський, Ю. Павленко, Ю. Пахомов та інші науковці. Дослідженню специфіки сучасного діалогу в умовах глобальної цивілізаційної кризи присвячені праці А. Єрмоленка, В. Паніотто, С. Йосипенка, М. Михальченка, Л. Губерського та інших вчених, які наголошують на необхідності формування культури діалогу і виробленні готовності до ефективної комунікації навіть з ідеологічними опонентами.

Постановка завдання. Розкрити роль та евристичний потенціал діалогу в контексті глобальних проблем сучасності. Проаналізувати головні ідеї С. Гантінгтона щодо сутності діалогу в контексті міжкультурної комунікації. Показати евристичний потенціал методу архетипів для дослідження менталітету різних етносів.

Виклад основного матеріалу. В статті аналізуються глобальні багатополлярні процеси, до яких

relations between Western and Eastern civilizations as major players in the world political arena. That is why the problem of finding ways to overcome this crisis requires a serious socio-philosophical analysis of the role of intercultural dialogue in resolving modern world conflicts, as well as those deep (archetypal) factors that determine the specific behaviour of different types of cultures.

Actual scientific researches and issues analysis. The development of modern philosophy of dialogue is associated with such outstanding philosophers as M. Bakhtin, M. Buber, V. Bibler, V. Kuchinsky, who studied the nature of dialogue - its features, structure and functions. The dialogical nature of thinking was analyzed by L. Vygotsky, A. Leontiev, S. Rubinstein, A. Sokolov and others. Role-based dialogical interaction in communication was the subject of research by A. Dobrovich, V. Myasishchev, J. Yanoushek. The problem of dialogue in the context of intercultural communication was studied by S. Huntington, S. Krymsky, Y. Pavlenko, Y. Pakhomov and other scientists. The works of A. Ermolenko, V. Paniotto, S. Osipenko, M. Mikhalchenko, L. Gubersky and other scientists are devoted to the study of the specifics of modern dialogue in the context of the global civilizational crisis, who emphasize the need to form a culture of dialogue and develop readiness for effective communication even with ideological opponents.

The research objective. Evaluate the role of this heuristic potential for dialogue in the context of global problems of participation. Analyze S. Gantington's ideas about the day-to-day dialogue in the context of the multicultural community. To show the heuristic potential to the method of archetypes for the development of the mentality of different ethnic groups.

The statement of basic materials. The article analyzes the global multipolar processes, to which

сьогодні задіяні представники усіх культур світу. Доводиться думка про те, що лише міжкультурний діалог у найближчій перспективі має допомогти у створенні світового солідарного суспільства, дійсно вільного та справедливого для всіх народів, націй та країн, а не лише для "золотого мільярда". У цьому контексті головна задача діалогу – примирити представників різних культур та узгодити їхні зусилля у спільній діяльності щодо розв'язання політичних, екологічних, соціально-економічних та демографічних проблем, сприяти усім цивілізаціям у досягненні соціальної стабільності та соціально-економічного зростання. Особливу увагу приділено аналізу ідей С. Гантінгтона про конфронтацію, яка існує в міжкультурній комунікації між Заходом та іншими країнами, а також визначальні фактори культурної ідентичності (кров і віра, мова, релігія і родина). Люди об'єднуються із тими, у кого вони спільні, та дистанціюються від тих, у котрих вони інші. У статті також проаналізований метод архетипів (запропонований С. Кримським) як механізм вирішення конфліктів, що виникають в міжкультурній комунікації різних етносів. Суть його зводиться до того, що у етнічних колізіях, які торкаються архетипного рівня ментальності певного народу, представників різних культур треба розводити. Етносам, які історично вже мають спільний позитивний досвід (у вирішенні економічних та політичних проблем) набагато простіше зрозуміти один одного та вирішувати будь-які майбутні конфлікти на шляху інтеграції.

Висновки. Вирішення проблеми діалогу між західною та східною культурою залежить від пошуку глобальної ідеї, заради якої представники цих культур зможуть об'єднати свої актуальні потреби, інтереси та цінності. Така спільна мета, як бажання досягнути стабільності та соціально-економічного зростання, сьогодні

representatives of all cultures of the world are involved today. There is an opinion that only intercultural dialogue in the near future should help to create a world solidary society, truly free and fair for all peoples, nations and countries, and not only for the "golden billion". In this context, the main task of the dialogue is to reconcile the representatives of different cultures and coordinate their efforts in joint activities to resolve political, environmental, socio-economic and demographic problems, to help all civilizations achieve social stability and socio-economic growth. Special attention is paid to the analysis of S. Huntington's ideas about the confrontation that exists in intercultural communication between the West and other countries, as well as the determining factors of cultural identity (blood and faith, language, religion and family). People associate with those with whom they are in common and seek those with whom they are different. The article also analyzes the method of archetypes (proposed by S. Krymsky) as a mechanism for resolving conflicts arising in the intercultural communication of various ethnic groups. Its essence boils down to the fact that in ethnic conflicts that relate to the archetypal level of mentality of a certain people, representatives of different cultures should be bred. Ethnic groups, historically already have a common positive experience (in solving economic and political problems), it is much easier to understand each other and resolve any future conflicts on the way of integration.

Conclusions. The solution to the problem of dialogue between Western and Eastern cultures lies in the search for a global idea, for the sake of which representatives of these cultures will be able to unite their actual needs, interests and values. Such a common goal as the desire to achieve stability and socio-economic growth, today can become an incentive for intercultural

датна стати стимулом до міжцивілізаційного діалогу, який зможе об'єднати зусилля на подолання системної кризи в умовах глобалізації. У сучасному глобалізованому світі має сформуватися психологічна готовність людей до діалогу, примирення й злагоди. Головним учасником цих процесів може стати світова політична еліта, яка має чітко усвідомлювати відповідальність перед своїми громадянами.

Ключові слова: глобалізація, діалог, міжкультурна комунікація, метод архетипів, архетипи української ментальності.

dialogue, which can unite efforts to overcome the systemic crisis in the context of globalization. In the modern globalized world, the psychological readiness of people for dialogue, reconciliation and harmony must be formed. The world political elite, which is clearly aware of its responsibility to its citizens, can become the main participant in these processes.

Keywords: globalization, dialogue, intercultural communication, the method of archetypes, archetypes of the Ukrainian mentality.

Актуальність теми дослідження. Однією з найважливіших характеристик сучасного світу є процес глобалізації, який охоплює основні сфери життя людства – соціальну, економічну, політичну, культурну, екологічну, технологічну. З одного боку, найважливішою ознакою глобалізації є прискорення соціального часу, що призвело до футурошоку, тобто розриву часу, коли люди просто не встигають усвідомити соціальні зміни навколо себе і пристосуватися до них. З іншого боку, взаємозв'язок і комунікація між різними етносами набувають планетарного характеру і утворюють світове суспільство. У цьому контексті не останню роль починає відігравати міжкультурна комунікація між західною культурою та культурами інших етносів. На цьому фоні західна культура здійснює приховане намагання поглинути національну ідентичність різних народів під прапором вестернізації. По суті, ми є свідками активного нав'язування решті світу західних інституцій та соціально-культурних орієнтацій. Одночасно процес глобалізації загострює конфронтацію різних культур в процесі міжкультурної комунікації, що є причиною великої кількості конфліктів. Зазначені обставини актуалізують тему дослідження та важливість розв'язання проблеми міжкультурної комунікації між Заходом та іншими країнами в процесі глобалізації.

Постановка проблеми. Потреба у встановленні міжцивілізаційного діалогу та інтеграції людства на вищих духовних засадах в епоху глобалізації є сигналом серйозної затяжної кризи, яка склалася у відносинах між представниками західної та східної цивілізації. Саме тому проблема пошуку шляхів подолання цієї кризи потребує серйозного соціально-філософського аналізу ролі міжкультурного діалогу у вирішенні сучасних світових конфліктів, а також тих глибинних (архетипних) чинників, що визначають специфіку поведінки представників різних типів культур.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Першим в історії філософської думки концепцію діалогу створив Сократ, який зрозумів його важливість для пошуку вічної істини рівноправними партнерами. Розвиток сучасної філософії діалогу пов'язаний з такими видатними філософами, як М. Бахтін, М. Бубер, В. Біблер, В. Кучинський, які вивчали природу діалогу – його особливості, структуру та функції. Діалогічність

мислення аналізували Л. Виготський, О. Леонтьєв, С. Рубінштейн, О. Соколов та інші. Рольова діалогічна взаємодія у комунікації була предметом дослідження А. Добровича, В. М'ясищева, Я. Яноушека. Проблему діалогу в контексті міжкультурної комунікації досліджували С. Гантінгтон, С. Кримський, Ю. Павленко, Ю. Пахомов та інші науковці. На сучасному етапі розвитку людства виникає широке коло питань щодо сучасного змісту діалогу та специфіки його розв'язання в контексті глобалізаційних процесів. Дослідженню специфіки сучасного діалогу в умовах глобальної цивілізаційної кризи присвячені праці А. Єрмоленка, В. Паніотто, С. Йосипенка, М. Михальченка, Л. Губерського та інших вчених, які наголошують на необхідності формування культури діалогу і виробленні готовності до ефективної комунікації навіть з ідеологічними опонентами.

Метою статті є висвітлення актуального кола питань, що формують сутність і зміст діалогу в контексті глобальних проблем сучасності, та окреслення шляхів їх розв'язання. Для досягнення цієї мети потрібно вирішити наступні **завдання**: розкрити роль та евристичний потенціал діалогу в контексті глобальних проблем сучасності; проаналізувати головні ідеї С. Гантінгтона щодо сутності діалогу в контексті міжкультурної комунікації; показати евристичний потенціал методу архетипів для дослідження менталітету різних етносів.

Виклад основного матеріалу. Сучасний глобалізований світ – це величезний мультикультурний простір, єдине світове господарство (за втіленим в світову реальність прогнозом С. Булгакова), в якому на засадах рівноправної участі співіснують представники двох цивілізацій – Заходу та Сходу. Слід зазначити, що за останній час цей новий світоустрій активно перейшов від системи однополярності до багатополярності, за якої безпека населення планети може опинитися під загрозою. На фоні економічного, технологічного розвитку та стрімкого зростання конкуренції між державами ми є свідками антропологічної катастрофи, наслідки якої є ще небезпечнішими. Як стверджував свого часу С. Гантінгтон, великі світові цивілізації, збагачені досягненнями у релігії, мистецтві, літературі, філософії, науці, технології, моралі та співчутті мають триматися разом, інакше вони загинуть поодиноці [6]. На наш погляд, не лише об'єднання проти спільного ворога має поєднувати цивілізації, але й інтеграція на духовно-моральних засадах та засадах світової солідарності рано чи пізно має виробити спільну цивілізаційну свідомість, так важливу для міжнародного порядку в епоху глобалізації, як найбільш надійного способу попередження світової війни. У цьому контексті ми погоджуємося із думкою В. Співака, який стверджує, що у своєму перспективному розвитку глобалізація має створити світове солідарне суспільство, дійсно вільне та справедливе для всіх народів, націй та країн, а не лише для “золотого мільярда”. Базовою умовою цього суспільства має бути закладання в основу соціального діалогу ідеї-гасла антиглобалістів “Світ повинен бути іншим!” [5, с. 18].

Світова система протягом історії пройшла різноманітні стадії свого динамічного формування, коли цивілізації поступово розвивалися, занепадали, розпадалися та зливалися. Політична еліта кожної держави розробляла дієві механізми утримання своєї влади, які багато в чому були схожими у різних культурах. Так, на думку італійського філософа

А. Грамші, будь-яка держава тримається на двох основних чинниках – силі та злагоді. Їхнє гармонійне поєднання – тонке мистецтво, від якого залежить доля (строк існування) самої еліти. Адже вона має керувати так, щоб народ був згоден із таким управлінням і добровільно підкорявся панівному класу [1]. Чим більше бажаних благ отримує народ в результаті панування еліти, тим вірогідніше досягнення між ними стабільних конструктивних відносин та консенсусу. Якщо бажані блага не отримуються у належному розмірі, то в державі починаються конфлікти.

З давніх часів вічна проблема усвідомлення людиною свого місця в цьому суперечливому світі привертала увагу мудреців усіх цивілізацій. Постать мудрого Сократа стала найвищим взірцем людини, яка заради пошуку вічної істини, “третьої правди” через діалог (як чесне інтелектуальне змагання між людьми) віддав власне життя. Відомий український філософ С. Кримський високо цінував мистецтво Сократа саме за те, що воно приводило учасників диспути “...до якогось третього, вищого щодо них переконання, світу правди, який є для них однаковою цінністю” [3, с. 229]. Цей пошук істини та правди не завершується і сьогодні, він активно рятує людство від абсолютної моральної деградації. Адже не тільки ворожнеча, й а вічна любов до мудрості має спонукати людей із протилежними поглядами до розуміння один одного та пошуку спільних рішень.

На цивілізаційному рівні ще за часів Античності в суспільній свідомості сформувався і надовго в ній закріпився постулат про “правильність” власної культури та “дивину”, або навіть нерозвиненість всіх інших культур. Через відсутність належної культури діалогу між представниками Сходу (як носіями цінностей колективізму, патерналізму та культу духовності) та Заходу (як носіями прагматичних цінностей споживацького суспільства), у світі сформувався культуроцентризм (і, як наслідок, – егоцентризм), за якого власна культура та способи взаємодії опинилися в центрі світобудови. Вони вважалися найбільш ефективними, істинними, а всі інші – відхиленням від цього єдиного правильного шляху (менш розвиненими та менш цивілізованими). Досить вагомими аргументами на користь культуроцентризму завжди також слугували військові та технологічні переваги певних представників культури.

Багато століть мало пройти для того, щоб людство хоч трохи позбулося консервативних (ворожих) поглядів на представників інших культур і зрозуміло, що люди, які живуть у різних умовах, не можуть оцінюватися за шкалою якої-небудь однієї країни. Усі вони адекватні конкретним умовам, і лише пізнання один одного через діалог сприятиме кращому розумінню цього. Вагомим імпульсом такого висновку стало посилення взаємозалежності людей, ущільнення контактів, прискорення темпу спілкування та комунікації між ними. В умовах таких прискорених контактів зіткнення людей (які були представниками різних культур і по-різному вирішували однакові, по суті, проблеми – економічні, політичні, культурні, духовні тощо), стали повсякденним явищем. Поступово формувалося усвідомлення того, що набагато вигідними є співробітництво, кооперація та компроміс, ніж силові методи впливу. Культуроцентризм поступився дорогою науковому розвитку культурології, етнографії, крос-культурної психології, що надало можливості подальшого пізнання культурних особливостей інших

народів.

Встановлення діалогу (як найактивнішої форми міжособистісного спілкування) між представниками Сходу та Заходу на практиці дозволило довести, що люди більш схожі у своєму внутрішньому, морально-етичному вимірі, і відрізняються, головним чином, зовнішніми проявами культури – звичаями, ритуалами, одягом тощо. Саме бесіди, ділові розмови, дискусії, полеміка та диспути дозволяють пізнати внутрішню, духовну суть людини, як представника цілого народу. Головна задача діалогу – нейтралізувати різницю між народами (як представниками різних культур), примирити та узгодити їхні зусилля у спільній діяльності щодо розв'язання гострих проблем, обумовлених глобалізацією (політичних, екологічних, соціально-економічних, демографічних тощо), сприяти усім цивілізаціям у досягненні соціальної стабільності та соціально-економічного зростання.

Надзвичайно важливою в розумінні сутності діалогу в контексті міжкультурної комунікації є праця “Зіткнення цивілізацій” відомого американського дослідника С. Гантінгтона. Згідно його твердження, головні тренди сучасного світу, що визначають сутність комунікації між різними локальними культурами, спираються не на політичні, технологічні й ідеологічні чинники. Сутність цього процесу визначається згідно з напрямками розвитку культури: “народи і країни з подібними культурами об'єднуються, народи і культури з різними культурами розпадаються на частини” [6, с.185].

Власне проблема ідентичності у багатьох країнах є центральною. На тлі кризового стану сучасності, яка породжує велику кількість глобальних проблем, загострюються питання ідентифікації: “для людей у першу чергу має значення кров і віра, релігія і родина. Люди об'єднуються з тими, у кого ті ж коріння, церков, мова, цінності й інститути, та дистанціюються від тих, у котрих вони інші” [6, с.186]. В епоху футурошоку, коли соціальний час змінюється так швидко, що люди не встигають до нього пристосуватись, виникає необхідність крізь ідентичність шукати і забезпечувати собі певну безпеку.

В наш час, як зазначає С. Гантінгтон, однією з найважливіших проблем міжкультурної комунікації є лінія конфліктного розламу, яка проходить в глобальному масштабі між культурними моделями західного світу, з притаманними йому цінностями гуманізму, індивідуалізму та моделлю ліберальної демократії, яка домінує в соціо-політичній організації суспільства, та ціннісними системами східних країн, передусім Китаю, швидкий економічний розвиток якого демонструє феномен “азійського самоствердження”. З іншого боку, в сучасному глобалізаційному світі виникає мусульманська, так звана “цивілізація-претендентка”, яка кидає безкомпромісний виклик і велику загрозу для західного суспільства та США. С. Гантінгтон підкреслює, що “Іслам і Китай мають величезні культурні традиції, які надто відмінні від традицій Заходу, та в їхніх очах набагато переважаючі традиції Заходу. Потужність і самовпевненість обох цивілізацій у відношенні до Заходу зростають, і конфлікти між їхніми цінностями й інтересами та цінностями й інтересами Заходу стають все чисельнішими і напруженими” [6, с. 284]. Населення цих потужних азійських цивілізацій розглядає західну цивілізацію і США як свого ворога, і це може стати підставою для

створення потужного “конфуціансько-ісламського блоку”, спрямованого на боротьбу зі своїм антагоністом. Існує група країн, які отримали назву “цивілізації, які коливаються” (Росія, Японія, Індія та ін.), відносини яких із Заходом відбуваються у форматі “конфлікт – співробітництво”. Все це свідчить про потужну низку проблем та конфронтацію, яка існує в міжкультурній комунікації між Заходом та іншими країнами.

У контексті поставлених С. Гантінгтоном проблем виникає актуальне і дуже важливе запитання: чи існує механізм розв’язання конфліктів, що виникають в міжкультурній комунікації різних етносів Всесвіту? Видатний український філософ С. Кримський, аналізуючи українську ментальність, застосував метод архетипів чи інваріантів культурного розвитку, як єдиний науковий метод дослідження цього феномену. Цей метод замість міркувань про психологічні риси української душі, які притаманні й іншим народам, визначає найдавніші і майбутні часи етносу. Дослідник виділяє наступні архетипи української ментальності: архетип серця, архетип слова, архетип софійності, архетип природи, архетип етичної цінності вільної особистості [2]. На прикладі останнього архетипу можна продемонструвати різницю між російською та українською ментальністю, не зважаючи на загальне слов’янське походження російського і українського етносу.

Так, наприклад, архетип свободи має суттєву різницю в українській та російській ментальності. Особливості архетипу свободи в українській ментальності презентовані поєднанням зовнішньої та внутрішньої свободи. Яскравим прикладом внутрішньої свободи є життєвий й філософський шлях Г. Сковороди, який проголосив: “Світ ловив, але не спіймав мене”. Національно-визвольна боротьба під проводом Богдана Хмельницького була й боротьбою за зовнішню свободу, у боротьбі за яку козаки водночас виборювали шляхетні чесноти. І в цьому контексті постають певні моральні виміри свободи.

У російській ментальності є зовсім інші прояви архетипу свободи. Так, М. Горький у своєму творі “Життя Кліма Самгіна” словами героя Володимира Лютого підкреслює, що росіянам потрібна не та свобода, яку можуть дати соціалісти. Їм потрібна свобода, яка належить до компетенції попів, тобто свобода грішити, грішити страшно і безмірно. Після цього суб’єкти цих подій самі себе пов’яжуть і здадуть в поліцейський відділок. Цей приклад може мати велику евристичну цінність щодо застосування методу архетипів в аналізі та розумінні сутності конфліктів в міжкультурній комунікації між Україною та Росією, які в останній час набувають все більшої напруги.

У сучасних умовах метод архетипів можна успішно застосовувати для розуміння сутності конфліктів та їх розв’язання у процесі міжкультурної комунікації як між Заходом та його основними противниками (Китай, ісламський світ), так і між різними етносами Всесвіту. Головний принцип, який потрібно застосовувати, полягає в наступному: треба враховувати не тільки можливості єднання етносів, але й ситуації, коли це неможливо. У цьому контексті можна із впевненістю погодитися з тезою С. Кримського про те, що “...коли етнічні колізії зачіпають архетипний рівень ментальності певних народів, то в кожному випадку їх слід не зводити, а розводити (тобто шукати їхньої

автономізації). І навпаки, у політичних або соціальних колізіях у етносів з великим досвідом співіснування можна сподіватися на подолання яких завгодно протиріч на шляху їхньої інтеграції” [4, с. 384].

Висновки. Таким чином, вирішення проблеми діалогу між західною та східною культурою залежить від пошуку глобальної ідеї, заради якої представники цих культур зможуть об'єднати свої актуальні потреби, інтереси та цінності. Така спільна мета, як бажання досягнути стабільності та соціально-економічного зростання, сьогодні здатна стати стимулом до міжцивілізаційного діалогу, який зможе об'єднати зусилля на подолання системної кризи в умовах глобалізації. Перш за все, у сучасному глобалізованому світі має сформуватися психологічна готовність людей до діалогу, примирення й злагоди для подальшого співіснування та вдосконалення усіх соціальних відносин між представниками західної та східної культури. Головним учасником цих процесів може стати світова політична еліта, яка має чітко усвідомлювати відповідальність перед своїми громадянами. В умовах нового світопорядку шляхом мирних переговорів і реальних пошуків консенсусу вона має відповідно програмувати подальшу поведінку народів та етносів на засадах глобального порядку, солідарності та конструктивної співпраці. Загальним результатом такої діяльності для представників усіх культур може стати досягнення спільними зусиллями глобальної соціальної стабільності та прогресивного світового розвитку в цілому.

Список використаних джерел:

1. Грамши, А 1980. 'Избранные произведения', Пер. с итал., Под общ. ред. ИВ Григорьевой и др.; Вступит. статья ГП Смирнова; Примеч. ИВ Григорьевой, КФ Мизиано, М. : *Политиздат*, 422 с.
2. Кримський, СБ 2006. 'Архетипи української ментальності', в кн. *Проблеми теорії ментальності*, відп. ред. Попович, МВ, Київ: *Наукова думка*, с. 283-301.
3. Кримський, СБ 2010. 'Про софійність, правду, смисли людського буття', *Збірник науково-публіцистичних і філософських статей*, Київ: *Ін-т філософії ім. Г.С. Сковороди*, 464 с.
4. Пахомов, ЮН, Кримський, СБ & Павленко, ЮВ 1998. 'Пути и перепутья современной цивилизации', Киев: *Благотворительный Фонд содействия развитию гуманитарных и экономических наук "Международный деловой центр"*, 432 с.
5. Співак, ВМ 2016. 'Соціальний діалог в умовах глобалізації: тенденції трансформаційних змін', *Вісник АПСВТ*, № 3-4, с. 16-22.
6. Хантингтон, С 2003. 'Столкновение цивилизаций', Пер. с англ. Т. Велимеева, Ю. Новикова, М: *ООО "Издательство АСТ"*, 603 с.

References:

1. Gramshi, A 1980. 'Izbrannyye proizvedeniya (Selected works)', Per. s ital., Pod obsh. red. IV Grigorevoj i dr.; Vstupit. statya GP Smirnova; Primech. IV Grigorevoj, KF Miziano, M. : *Politizdat*, 422 s.
2. Krimskij, SB 2006. 'Arhetipi ukrayinskoj mentalnosti (Archetypes of the Ukrainian mentality)', v kn. *Problemi teorii mentalnosti*, vidp. red. Popovich, MV, Kiyiv: *Naukova dumka*, s. 283-301.
3. Krimskij, SB 2010. 'Pro sofijnist, pravdu, smisli lyudskogo buttya (On sophistry, truth, meanings of human existence)', *Zbirnik naukovo-publicistichnih i filosofskih statej*, Kiyiv: *In-t filosofiyi im. G.S. Skovorodi*, 464 s.
4. Pahomov, YuN, Krymskij, SB & Pavlenko, YuV 1998. 'Puti i pereputya sovremennoj

- civilizacii (Paths and crossroads of modern civilization)', Kiev: *Blagotvoritelnyj Fond sodejstvuiya razvitiyu gumanitarnyh i ekonomicheskikh nauk "Mezhdunarodnyj delovoj centr"*, 432 s.
5. Spivak, VM 2016. 'Socialnij dialog v umovah globalizaciyi: tendenciyi transformacijnih zmin (Social dialogue in the minds of globalization: tendencies of transformation changes)', *Visnik APSVT*, №3-4, s. 16-22.
 6. Hantington, S 2003. 'Stolknovenie civilizacij (Clash of civilizations)', Per. s angl. T. Velimeeva, Yu. Novikova, M. : *OOO "Izdatelstvo AST"*, 603 s.

DOI 10.33930/ed.2019.5007.27(10)-2

УДК 316.444

**ПАРАДИГМАЛЬНА КОНЦЕПЦІЯ МОБІЛЬНОСТЕЙ В
УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: ФІЛОСОФСЬКА ЕКСПОЗИЦІЯ**

*PARADIGMAL CONCEPT OF THE MOBILITIES IN THE CONTEXT OF
GLOBALIZATION: PHILOSOPHICAL EXPOSITION*

К. О. Лобанова

Актуальність теми дослідження полягає в формуванні сучасної системи світових мобільностей та опису так званого "мобільного повороту", який стає новою парадигмою філософських досліджень. Завдяки останньому ми можемо аналізувати не лише сталі, а й динамічні явища сучасності, які потребують не лише соціально-економічного та культурного, а й філософського обґрунтування.

Постановка проблеми. Основною проблемою дослідження виступає взаємозв'язок системи мобільностей із сучасним процесом глобалізації. Дослідницькі питання полягають у тому, який процес є первинним, як вони взаємодіють між собою та які їх наслідки в сучасному світі. Розглядається, як глобалізація сприяє утворенню цілої парадигми мобільностей та як загалом поняття руху стає ключовим в "суспільстві мереж".

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Парадигма мобільностей концептуалізована у роботах британського дослідника Дж. Уррі. Для теоретичного аналізу процесу глобалізації було обрано праці У. Бека, А. Г. Франка, Д. Мартена. Історико-філософський контекст

Urgency of the research topic lies in the formation of a modern system of world mobility and the description of the so-called "mobile turn", which is becoming a new paradigm of philosophical research. Thanks to the latter, we can analyze not only constant, but also dynamic phenomena of modernity, which require not only socio-economic and cultural, but also philosophical justification.

Target setting. The main problem of the study is the relationship between the system of mobilities and the modern process of globalization. Research questions are: which process is primary, how they interact with each other and what are their consequences in the modern world. The study examines how globalization contributes to the formation of a whole paradigm of mobilities and how in general the concept of movement becomes the key concept in the "network society".

Actual scientific researches and issues analysis. The paradigm of mobilities is conceptualized in the works of British researcher J. Urry. The works of W. Beck, A. G. Frank, and D. Martin were chosen for the theoretical analysis of the globalization process. The historical and